

[Skriften allena](#), SB

[NT 96 och rättfärdiggörelsen](#), SB

[Vi tror och lär: Om synden och dess följder](#)

[\[Register\]](#) [\[Årgångar\]](#) [\[Föregående nr\]](#) [\[Nästa nr\]](#)

Skriften allena

Den lutherska kyrkans grundprinciper har sammanfattats i orden *Skriften allena* (sola Scriptura), *nåden allena* (sola gratia), *tron allena* (sola fide).

Det allra första kännetecknet på en luthersk kyrka är att den hävdar Sola Scriptura. Den lutherska bekännelsen säger:

För det första bekänner vi oss till Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter såsom Israels rena och klara källa, som allena utgör den enda sanna normen, efter vilken alla lärare och läror bör provas och dömas. (Konkordieformeln, SKB s. 542)

Detta är vad man också brukar kalla för den lutherska *formalprincipen*, dvs. att endast Skriften skall vara det som ”formar” kyrkans lära.

Skriften allena betydde för Luther och reformationen att Bibeln är en ofelbar, andeingiven gudomlig uppenbarelse. Den är Guds ord i verklig mening, som visar oss Guds tankar, Guds frälsningsväg och Guds vilja med våra liv. Den ger oss det oerhörda: universums Skapare talar till oss, klart och begripligt. Skriften allena betyder också: *inte utöver vad skrivet är* (1 Kor. 4:6). Ordet skall vara kyrkans enda och högsta norm i fråga om kristen tro och kristet liv. Reformatorerna ansåg sig med detta inte komma med någon nytt. Man ville endast återvända till det som var den gamla kyrkans grund. Det rådde heller ingen kontrovers med den romersk-katolska kyrkan om Skriftens auktoritet och gudomliga karaktär. Det som skilde var ordet ”allena”: Skriften ensam var kyrkans högsta auktoritet. Det kunde inte Rom – och kan än i dag inte – på några villkor gå med

på: påvens auktoritet är jämställd med Skriften, hävdar man. Skriften allena betyder också att Anden och Ordet inte får skiljas åt. Anden verkar frälsning alltid och endast genom Ordet i olika former. De två är oskiljaktiga. Det har den reformerta kristenheten aldrig kunnat acceptera, utan menar att Anden inte är bunden av Ordet utan verkar vid sidan av det.

”Alla hänvisar ju till Bibeln”, sägs det ibland lite uppgivet med tanke på kristenhetens splittring. Men det är en sanning med modifikation. Det förhåller sig faktiskt så att de allra flesta kyrkor hänvisar till Skriften *och* någon annan form av mänsklig auktoritet som t.ex. traditionen, kyrkomöten, uppenbarelser eller förnuftet. Av de större kyrkorna i världen är det egentligen bara den lutherska kyrkan som uttryckligen har haft Skriften allena som trons och det kristna livets enda källa.

”Luthersk” betyder inte att tro på Luther, utan på den bibliska formalprincipen Skriften *allena*, som han åter lyfte fram i ljuset. Ordet *sola* tände reformationen, skakade Europa och förde elden ut över världen. Och så länge de lutherska kyrkorna vilade på den grunden och där hade sin tillit, var faktiskt kyrklig enighet i lärofrågor något som utmärkte den lutherska kyrkan, särskilt i jämförelse med den mycket splittrade reformerta delen av kristenheten.

Svenska kyrkan är i Sverige det största samfundet som gör anspråk på att vara lutherskt. Hur förhåller sig då denna kyrka i dag till principen Skriften allena?

Det är inte svårt att konstatera att Svenska kyrkan numera följer andra ledstjärnor än Skriften allena. Olika lärouppfattningar får i öppenhetens och toleransens namn florera tämligen fritt bland prästerna. Varken kyrkomötet eller någon av biskoparna tror och bekänner att Bibeln är Guds andeingivna ord, att den verkligen är den gudomliga och ofelbara sanningen och kyrkans högsta och enda norm. Tvärtom, den lutherska formalprincipen Skriften allena, betecknas som mer eller mindre omöjlig, som ett hinder för kyrkan att nå ut till vår tids människor, och inte minst som ett hinder både för mission och ekumeniskt samarbete.

Det yttre kyrkopolitiska spelet har kommit att fokuseras kring en konkret fråga: kvinnans behörighet till prästämbetet. Frågan avgjordes som bekant redan 1958. För många av motståndarna handlade det inte om en jämställdhetsfråga, utan om en teologisk fråga. Striden gällde bibelsynen, om sola Scriptura skulle kunna hävdas i kyrkan eller inte.

Regeringens och kyrkans egen utnämningsspolitik har successivt skärpts under årens lopp och är nu utformad så, att ingen får prästvigas som inte är beredd att "bejaka kvinnliga präster". Det är den nya prästvigningsseden, som inte innehåller något ja till Skriften allena, utan i praktiken är ett ja till folkviljan och moderna jämställdhetsideal. Bekännelsen till kvinnliga präster i ord och handling tycks vara den enda dogm där tolerans och pluralism inte får råda. Alla måste här böja knä för Baal. Det avkrävda bejakandet blir en slags garanti för staten och kyrkan att prästkandidaten inte har en luthersk "fundamentalistisk" bibelsyn. Det enda som nu behövs för att få lugn och ro i kyrkan är att tålmodigt avvakta kvarvarande bibeltroende prästers pensionering eller död. Sedan är kyrkan äntligen helt fri från präster som tror och förkunnar Skriften allena.

Även om beslutet 1958 om kvinnliga präster i viss mån drevs fram av påtryckningar från statsmakterna, så råder det ingen tvekan om att kyrkans majoritet i dag vill ha kvinnliga präster. Svenska kyrkan har gjort ett tydligt vägval. Ur religionsfrihetens synvinkel måste detta respekteras. Den som i dag låter sig prästvigas i Svenska kyrkan, måste klart inse att han inte prästviger sig i en luthersk kyrka med Skriften allena som huvudprincip. Han måste också inse att han inte har någon som helst rätt att i en sådan kyrka vägra samarbete med kvinnliga kollegor.

Det finns likväl några få grupper "lutheraner" som envist försvarar ett kvarblivande i en kyrka som bevisligen inte längre är en luthersk kyrka. De ägnar sig med jämna mellanrum åt motioner, protestskrivelser och namninsamlingar som skickas till kyrkans ledning, vilken sällan eller aldrig anser det vara mödan värt att besvara

dem. Ett hopp om väckelse och omvändelse i den sekulariserade kyrkan tycks vara det som håller dem kvar. Ändå befaller oss Skriften klart och tydligt att gå en annan väg, nämligen att lämna sådana kyrkor. Det är självbedrägeri att tro att man kan vara lutheran i en icke luthersk kyrka. Och det befrämjar inte den åstundade väckelsen. Snarare bidrar det till att fler av de bibeltrogna förförs.

När tron på Sola Scriptura överges påverkas självfallet den kristna lärans innehåll. Vägen öppnas för människomeningar av olika slag.

Den lutherska kyrkans andra stora princip är *materialprincipen* eller ”innehållsprincipen”. Bibelns dyrbaraste innehåll är det heliga evangeliet, rättfärdiggörelsen genom tron allena. Där formalprincipen överges, blir frälsningen av nåd allena snart ifrågasatt och ges ett nytt och för Bibeln främmande innehåll.

Ett exempel på detta har vi från det nyligen hållna kyrkomötet. Där antogs med stor majoritet en deklARATION om rättfärdiggörelsen, baserad på en längre tids dialoger mellan lutheraner och katoliker. Innebörden av dokumentet är att Svenska kyrkan skall sluta fördöma katolska kyrkans lära. Det bör noga observeras att katolska kyrkan *inte* har ändrat sin lära att människan blir frälst av nåd *och* gärningar. Det är de s.k. lutheranerna som har ändrat sig och övergivit det bibliska sola gratia, frälsning endast och uteslutande av nåd genom tro. Men här är ingen kompromiss möjlig: *Är det av nåd, så är det inte längre genom gärningar, annars vore nåden inte längre nåd* (Rom. 11:6).

Nu handlar det inte längre om enstaka lärofrågor i periferin. Det är själva evangeliet som säljs ut. Vad har den som vill vara lutheran att göra i en sådan kyrka? Det är hög tid att vakna upp – och handla, dvs. att gå den svåra men goda och positiva vägen: att lyda Gud, bryta gemenskapen med falsk lära och förena sig i uppbyggandet av en luthersk kyrka som vilar på Skriften allena, nåden allena och tron allena. Så gjorde reformatörerna. Det finns i dag

ännu större anledning att göra det.

*Guds ord och löfte skall bestå, så låt oss därpå bygga.
I striden skall med oss han gå, som ensam gör oss trygga.
Vi är alltid väl till mods. Må vi våga gods och ära, liv och
allt,
Ske blott som Gud befallt, Guds rike vi behåller.*

S. Bergman

[Lutheranen 2/1996]

NT 96 och rättfärdiggörelsen

Efter tio års arbete har ytterligare en ny översättning av Nya testamentet (NT 96) kommit ut som en del av Svenska Folkbibeln. Den är gjord i samarbete mellan Stiftelsen Biblicum och Stiftelsen Svenska Folkbibeln.

Rent allmänt kan sägas att man lyckats riktigt bra med att översätta NT till god, enkel och värdig svenska. De förklarande noterna är också föredömligt korta, sakliga och koncisa till skillnad från NT 81 med dess många och dessvärre också bibelkritiskt präglade noter. NT 96 är långt bättre än kyrkobibeln NT 81 och vinner i jämförelse med både Hedegårds och Giertz översättningar av NT.

Ingen översättning är dock fullkomlig. Här och var i NT 96 kan man ana eftergifter åt reformert håll. Men vi skall här begränsa oss till en kritisk invändning.

Vi har tidigare pekat på vikten av att behålla ordet rättfärdiggöra (Luth. nr 3-4/94). NT 96 är den första svenska bibelöversättning som övergivit det för den kristna tron så centrala verbet *rättfärdiggöra* och ersatt det med ”förklara rättfärdig” eller ”stå som rättfärdig”.

Substantivformen ”rättfärdiggörelse” återfinns dock en gång, nämligen i Rom. 4:25, där översättaren tydligen funnit ordet ”rättfärdigförklarande” vara för tungt och otympligt.

Det grekiska *dikaioo* är till sin grammatiska

grundkonstruktion ett kausativt verb som betyder ”göra rättfärdig”. Det användes oftast i rättsliga sammanhang och blev en domstolsterm (s.k. forensiskt ord) med betydelsen ”förklara rättfärdig” eller ”frikänna”. I jordiska rättssammanhang kan ordet inte heller ha någon annan betydelse. En domare kan ju inte göra någon rättfärdig. Han kan bara mot bakgrund av framlagda bevis förklara någon skyldig eller oskyldig. Genom vittnesmål och andra omständigheter i fallet kan det t.ex. visa sig att den åtalade inte kan bindas vid brottet och därför måste förklaras oskyldig och släppas fri.

Men när aposteln Paulus väljer verbet *dikaioo* från det världsligt rättsliga området och sätter in det i evangeliets sammanhang, så får ordet en alldeles speciell biblisk betydelse.

Paulus talar gärna om rättfärdiggörelsen genom tron i rättsliga termer. Syndaren ställs inför Guds heliga lag, anklagas och överbevisas om synd mot Gud. Men evangeliets överraskande dom är att syndaren blir benådad och frikänd! Domstolen visar sig vara en nådastol. Detta beror inte på någon slapphet i rättsförfarandet. I Bibeln står det fullt klart att Gud aldrig dömer någon rättfärdig som inte verkligen är det enligt lagens krav. Det skulle strida mot Guds väsen, mot hans helighet och rättfärdighet. Men Guds kärlek och barmhärtighet finner en sällsam väg till frälsning som inte kränker rättvisan. Han gör något som ingen domare i hela världen kan göra: *Han gör syndaren rättfärdig* (Rom. 3:26). Det sker genom att vi får del av en annans rättfärdighet. Gud låter sin Sons rättfärdighet – Kristi görande och lidande lydnad i vårt ställe – komma till oss genom nådemedlen. Han sveper in oss i denna fullkomliga rättfärdighet och förklarar oss på den grundvalen, för Kristi skull, rättfärdiga.

Det chockerande och uppseendeväckande unika är således att Gud i sin förbarmande kärlek faktiskt gör syndare rättfärdiga – inte skenbart och inte symboliskt, utan på riktigt. Rättfärdigheten med vilken vi görs rättfärdiga är lika verklig och sann som Kristus själv. Men det rör sig,

som Luther säger, om en ”främmande” rättfärdighet. Med det vill han säga att det är en annans rättfärdighet, en rättfärdighet som kommer till oss utifrån som en gåva och som därför bara kan tas emot genom tron. Luther beskriver rättfärdiggörelsens under som ”det saliga bytet”, där Kristus tar all vår synd på sig och själv blir ”gjord till synd” (2 Kor. 5:21), och i stället ger oss den rättfärdighet som han förvärvat och vunnit åt oss. Så blir vi rättfärdiggjorda.

Reformatörerna var inte alls rädda för ordet ”rättfärdiggöra”, och detta trots att de hade att kämpa mot den romerska förvrängningen av ordet. Katolikerna såg – och ser fortfarande – rättfärdiggörelsen som en akt där Gud ingjuter en kraft eller en förmåga hos människan att själv bygga upp sin rättfärdighet. Men Skriften bestrider mycket bestämt, att vi blir rättfärdiga inför Gud på det sättet. Människan bidrar inte med någon enda insats, inte ens en ansats. Hennes medverkan är helt utesluten. Rättfärdigheten inför Gud är en av nåd skänkt andlig rättfärdighet, fullt färdig och utan brist. *Av guldvirkat tyg* (Ps. 45:14) består de rättfärdiggjordas dräkt.

På rättfärdiggörelsen genom tron följer sedan helgelsen, det nya livet och Andens frukter. Men det är en helt annan sak, som inte får blandas ihop med rättfärdiggörelsen av nåd inför Gud, vilket reformatörerna var mycket noga med att påpeka.

I sin första översättning av NT, det s.k. septembertestamentet 1522, översatte Luther *dikaioo* med *rechtfertigen* (rättfärdiga). Men han tyckte uppenbarligen att det var för svagt. Därför ändrade han det i en senare revision till de starkare uttrycken *gerecht machen* eller *gerecht werden* (göra eller bli rättfärdig), vilka också återfinns i hans sista översättningsarbete, 1545 års helbibel.

NT 96 går motsatt väg. I översättningen ”förklara rättfärdig” går något av den gudomligt mäktiga och skapande klang, som ligger i *dikaioo*, förlorad. Utan Guds görande i Kristus blir förklarandet en tom proklamation.

De kristnas rättfärdighet är inte en avlägsen, teoretisk eller tänkt rättfärdighet, en slags låtsasrättfärdighet. Sådana tankar skänker inte syndaren någon verklig tröst och glädje och ger inte heller uttryck för den genuint bibliskt lutherska synen. I våra bekännelseskrifter står det: *Människan skall helt och hållet, både till sin person och sina gärningar, kallas och verkligen vara rättfärdig och helig och detta av idel nåd och barmhärtighet* (Luther i Schmalkaldiska artiklarna, SKB s. 336). Det är något stort och härligt som händer med en syndare som vänder om och tror evangelium.

Det är naturligtvis inte fel att säga att Gud förklarar syndare rättfärdiga. Visst gör Gud det i rättfärdiggörelsen. Men det är enligt vår mening inte den bästa översättningen av *dikaioo*. Det är synd att NT 96 inte har behållit den gamla översättningen som det unika bibliska uttrycket för något som bara Gud kan göra.

Vi hoppas att utgivarna i kommande upplaga gör som Luther: ändrar till ”rättfärdiggöra”!

S. Bergman

[^]